

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΙΟ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ*

Βούλα Επιτροπάκη

Στους νεανικούς του *Πυθμένες*, το 1904, ο Κώστας Βάρναλης, φοιτητής ακόμη της Φιλοσοφικής, όπως γράφει στον Κωστή Παλαμά¹, μας δίνει τις αρχές της Ποίησης και της Ζωής: την αναποτίμητη αξία του ανθρώπου, τη λειτουργία του έρωτα, την υπόσταση του προφορικού, κατ' αρχήν, Λόγου και, μετά από αυτόν, την κοινωνικότητα, τη μοιρασιά, την επικοινωνία. Τέλος, το βάθρο και μήτρα όλων, τη Φύση. Μέσα στη φύση, μετερχόμενος τις φυσικές (ή και υπερφυσικές του) δυνάμεις ο άνθρωπος, απέναντι στη φθορά, συναισθάνεται το θείο, μέρος του οποίου είναι και η έμπνευση, η χαρά του ποιητικού λόγου. Μας δίνει, δηλαδή, ήδη με το πρώτο έργο του, ο Κώστας Βάρναλης όλα τα λειτουργικά στοιχεία της Ποίησης, αλλά και τον ρυθμό και τη μορφή της. (.../ ριγεί απαλά η ιστορία των φύλλων/ το μάρμαρο θανατερά αίφνης λάμπει/λες και σ' εγγίζ' η θερμασιά των θρύλων. // Το ό,τι έχω, μ' από πού δε ξέρω./ να σ' το μοιράσω ξέρω, ελπίδα μόνη./και με όλο το χινόπωρ' οπού φέρω/ το χέρι μου στο χέρι σου ιδρώνει. // Πιλάτε! πάνου στο σταυρό μου/ οι αρμοί που λυούνται των κοκάλων/δεν ξέρω πώς τον εαυτό μου/ τον βρίσκω τρεις φορές μάλλον! // Μεσ στ' αστραφτερά σου μάτια/ ποια μεγάλ' ιδέα κρύβεις./ νικημένε, που δε σκύβεις/ στη νικήτριά σου γη;/.../ η ζωή, η ναρκωμένη/στο τραγουδι σου το πλάνο./.../κ.λπ.)²

Στις *Κηρήθρες* (1905), στίγματα ανθρώπινης ματαιότητας γίνονται αποδεκτά από τον ποιητή. Σ' ένα αδειανό βάθρο Θεού τιτλοφορείται η πρώτη ενότητα, η δε τρίτη *Τραγουδία του σκότους*. (... Και μέσα στο άτρεμο νερό/ ο νέος ψαράς που βλέπει/ όλα τα κάλλη της χυτά/ κι ακόμα ό,τι δεν πρέπει// μ' αγκάλες χύνεται απλωτές./ μα σβεί μ' αυτήν και πάει.../ και μέσα απ' τα πυκνόκλαδα/ ο Σάτυρος γελάει!)³

Στο επόμενο έργο του, *Προσκυνητής* (1919), η ποίηση του Κ. Βάρναλη αποκτά σώμα, αισθήσεις, δύναμη και πνεύμα-Λόγο που, πλάι στην Πράξη, κατανικά την Ανάγκη. Γίνεται Τόπος, Πολιτεία, Πατρίδα, και ονοματοδοτείται: Ελλάδα. Με τον δικό του ποιητικό τρόπο, δίνει τον ορισμό του φυσικού νόμου της Ανάγκης, αλλά και του ανθρώπινου, θεσμοθετημένου νόμου, που ήταν ανέκαθεν, για τον ποιητή, σύμφυτος με τους νόμους της γλώσσας και έπεται αυτής. Με τη γλώσσα, αποτυπώνεται η Μνήμη και γίνεται Ιστορία.

* Ανακοίνωση στο 34ο Συμπόσιο Ποίησης, 3-4 Ιουλίου 2015, Πανεπιστήμιο Πατρών.